Не очекујем изборе и промене у Влади

Пише: Мирко Цветковић
субота, 06 децембар 2008 10:49

(Време, 04.12.2008)

Протекле седмице премијер Србије Мирко Цветковић суочио се са готово драматичном нервозом у владајућој коалицији због које је у самој Влади закаснило утврђивање пројекције државног буџета за 2009. годину. Испоставило се да већина министара сматра да су баш њихова министарства највише оштећена штедљивом буџетском пројекцијом и да иза таквих решења стоји страначко надметање унутар владајућег блока. Ову уобичајену гужву око буџета чини се да је увећала и околност да она коинцидира са предстојећом расправом у Скупштини Србије о поверењу Влади, а и са бучном афером Кришто, то јест са одјецима прича о високим платама и бонусима у јавним предузећима (која се такође доживљава као међустраначко подметање).

Због свега тога разговор са премијером Мирком Цветковићем, који не крије хладнокрван однос према међустраначким фрустрацијама, и почињемо питањем: хоће ли Влада Србије "преживети" процес усвајања буџета за идућу годину?

МИРКО ЦВЕТКОВИЋ: Буџет за 2009. годину заиста касни, али то кашњење није последица неслагања коалиционих партнера у Влади, већ је узроковано нашим схватањем да приступ формирању буџета овога пута мора бити нешто другачији, с обзиром на очигледну светску финансијску кризу.

Наиме, још није потпуно јасна дубина светске кризе. Данас нема озбиљног економисте који је у стању поуздано да одговори на питање да ли смо тек на почетку стварне кризе или је њен врхунац већ прошао – то јест, нико не зна колико ће она потрајати. А од одговара на то питање, наравно, зависи и план нашег реаговања.

Овде бих хтео посебно да истакнем разлике између појавног облика те кризе у свету и код нас, које налажу да се кризи приступа на различите начине. Криза је дошла у тренутку када је код нас макроекономска ситуација боља него у већини других земаља. У свету се на кризу реагује "упумпавањем" расположивих кредитних средстава и додавањем ликвидности привреди. Ако бисмо ми то применили, код нас би то имало други ефекат. Јер, тим светским рецептом, снижавањем камата и повећавањем државних дотација, могуће да бисмо покренули велику инфлацију.

Нама је важно да буџет, који је и иначе један од водећих стубова економске политике, буде рестриктиван у датим околностима и да садржи неопходне мере за превазилажење кризе. Дакле, проблем конципирања адекватне економске политике за 2009. годину, у сложеним околностима светске кризе, тражио је додатно време и отуда је наш буџет у извесном закашњењу – као што буџети касне и у низу других земаља, вероватно из сличних разлога.

"ВРЕМЕ": Раширено је уверење да сте чекали и споразум са ММФ-ом?

ММФ је потребан као саветник, а не као институција која нама кроји буџет, као што многи мисле. Са њим смо проверавали наша опредељења, а његова потврда тих опредељења даје нам много бољу позицију према државама партнерима, спољним инвеститорима и институцијама од којих зависи наш међународни рејтинг.

Ипак, реците нешто и о проблемима унутар владајуће коалиције, који су успоравали буџет.

Ако имате буџетски "колач" пред собом, да употребим ту флоскулу за онај тренутак када се нешто дели, онда око расподеле увек има несугласица. Рекао бих да ових дана, у том смислу, нисмо доживели ништа посебно и неуобичајено. Сетите се да је последњих година увек било натезања око буџета, али се то досада превазилазило без великих политичких потреса, па мислим да ће се и овога пута тако завршити.

Објављено је да пројектујете буџетске приходе на нешто преко 715 милијарди динара

,
а
расходе

на
нешто

преко
760

милијарди
динара
.
Према
тренутном

курсу
,
то

је
око

осам
милијарди

евра
,
дакле

исто
онолико

колико
је

у
еврима

износио
буџет

Србије
за

ову

годину
.
Међутим
,
ако

се
настави
"
тиха
девалвација
"
динара
према

евру
,
по

прилично
брзом

темпу
(
преко

15
одсто

у
последњих

месец
дана
),
онда
је

реалистично
очекивати

да
ће

буџет
за

2009
.
бити

преузак
за

амбиције
свих

министарстава
и

политичких
странака
,
па
и

за
цео

програм
Владе
,
који
се

темељи
на

очекивању
стопе

раста
између

3
и

3
,
5

одсто

.
Да

ли
у

том
контексту

остајете
при

својим
јавно

изреченим
оптимистичким

очекивањима
да

грађане
Србије

не
чекају

нека
изузетна

одрицања
ни

у
новој

години
?

Остајем при проценама које сам износио, а стопа раста коју сте споменули јесте основа и наше буџетске пројекције. Све наше процене указују да ће буџетска пројекција и планирана економска политика бити одрживе идуће године.

Пошто нико, па ни ми, не може тачно да предвиди шта ће се у светској економији дешавати 2009. године, ми имамо спремна два сценарија: да се нађемо у бољој ситуацији од оне која се, према конзервативном начину процењивања, сада очекује (ја сам оптимиста и управо таквом расплету се надам), а и да она буде нешто тежа него што се очекује.

Да ли се плашите да убрзана ерозија динара према евру последњих дана већ к умулира

превелику
такозвану

пренету
инфлацију

за
идућу

годину
?
Шта

о
пројекцији

државног
буџета

мисли
Народна

банка
Србије
?

Само формално, по закону о Народној банци, инфлација је проблем Народне банке, али, пошто Влада води економску политику, одговорна је и за инфлацију, па је нужна сарадња Владе и Народне банке. Уосталом, ми смо и оперативну стручну групу која је задужена да прати ефекте светске кризе на нашу земљу саставили од људи и из Министарства финансија и из Народне банке.

Тако смо и код припреме буџета имали активну сарадњу људи из Народне банке. С њима смо договорили један обим подстицајних средстава са којима ћемо моћи, без инфлаторних притисака, да подржимо одређене привредне секторе, а пре свега извознике. Не путем субвенција, него путем кредитирања за премошћавање уколико им буде потребна помоћ.

Када је реч о девизном курсу, прво што ћемо сада морати да утврдимо јесте да ли ће виши ниво курса стимулисати извоз, а дестимулисати увоз – па да за последицу имамо смањивање спољнотрговинског дефицита.

Сматрам да смо реално пројектовали очекивану инфлацију – у границама једноцифрене, не битно различиту од овогодишње, јер ове године очекујемо инфлациону стопу до 10 одсто. Остајем при ставу да неће бити лако, али да наши људи не треба да паниче због времена која долазе.

Одакле основ за такав оптимизам?

Ми смо последњих година имали стопу раста од око седам одсто, а сада планирамо три одсто, дакле двоструко мању, али за многе земље пожељну. С друге стране, развијене земље улазе у рецесију, али оне су у последње време имале релативно ниске стопе раста од два до три одсто. Поједностављено, и ми и они имаћемо сличан "дефицит раста", али ми остајемо изнад рецесије, због високе стопе раста коју смо претходно остварили.

Највише наде полажемо у програм инфраструктурних улагања и других подстицајних мера за које верујемо да ће нам омогућити да кризу прегурамо са најмање ожиљака. Филозофија тог програма је да нам буџет буде у једном делу рестриктиван, а у другом подстицајан.

С друге стране, невероватно је да у нашој јавности имате сада приче које драматизују ситуацију и тамо где за такве приче нема основа. На пример, прича се о наводном масовном отпуштању радника, а статистички подаци уопште не указују на такав процес. Друга је ствар да ли су текућа отпуштања изведена законито, ту држава, наравно, мора да реагује. Истина је да се и код нас раст успорава и ми то не потцењујемо, али

ширење панике је друга ствар.

Ако оставимо по страни катастрофичаре, доиста их има, ипак остаје питање да ли у време када штедимо на платама и репрезентацији, то јест да ли баш усред економске кризе – треба градити друмове и мостове?

И штедња подразумева стратегију. Ви можете да кажете: морамо да штедимо, укидамо било какав привредни развој! Али то није циљ. Ми смо направили један другачији план – да задржимо неке од приоритетних развојних пројеката и тако потпуно не зауставимо

такозвану капиталну потрошњу, која вуче низ других активности. Када зауставите капиталну потрошњу, после је, кад прође ова криза, тешко кренути из почетка.

При свему томе никад не треба заборавити да смо ми једна неразвијена земља којој су потребне високе стопе раста у континуитету, да бисмо почели да личимо на богатију земљу. Нека блага рецесија или стагнација у некој богатој земљи, то није баш судбинско питање те државе. Код нас је другачије, ми морамо стално да "дајемо голове" да не бисмо испали из такмичења.

Није Коридор 10 ту да би политичари на њему с времена на време пресецали врпце и видно доказивали да су бар нешто урадили. Тај Коридор 10 је за нас од кључног значаја јер од њега зависи атрактивност нашег тржишта за стране и домаће улагаче. Када дођу у извиђање они, наравно, питају какви су порези и подстицаји и има ли правне сигурности – али без инфраструктуре ништа им није могуће обећати да ће бити решено у догледно време.

Због тога морамо да улажемо наша средства у путеве и железницу (јер је за то тешко наћи стране улагаче), док за енергетику има заинтересованих и приватних инвеститора. Ми ћемо, на пример, за термоелектране расписати тендер за нове партнере већ до краја године.

Морам да приметим да су у нашој јавности запажена мишљења да се Влада Србије у многим стварима поставља доста дефанзивно. На пример, у спору

око
фамозне

концесије
за

аутопут
Хоргош
–
Пожега
и

у
преговорима

за
операционализацију

енергетског
аранжмана

са
Русијом
.
Па
и

у
овим

аферама
у

јавним
предузећима
,
чини
се

да
се

Влада
тргла

тек

када

се
о

њима
заграјала

читава
јавност
?

Та оцена нема упориште у чињеницама. Ми имамо тешко бреме наслеђених, дуготрајно кумулираних проблема, који се лако и брзо могу отворити као афере – али њихово решавање не може да се изведе брзо и лако. Споменули сте проблеме у јавном сектору – а ми смо управо иницирали низ праваца за његово озбиљно реформисање ...

Дозволите ми једно сасвим конкретно питање: да ли менаџери у јавним предузећ
има тре
ба д
а

имају
право

на
"
златне

падобране
"
то

јест
на

велике
новчане

накнаде
ако

их
отпуштате
?

Мислим да код јавних предузећа менаџерима не би требало дозволити такве уговоре, али истовремено мислим да треба установити и подстицајна правила. Влада је још пре неколико седмица, пре такозване "афере аеродром", формирала једну комисију која треба да испита та питања у јавним предузећима. Но, ја ћу овде споменути само два аспекта овог само наизглед једноставног проблема. Да ли на исти начин регулисати правила награђивања менаџера у јавним предузећима која делују у монополском окружењу као и у онима која су суочена са приватном конкуренцијом на тржишту? У оба случаја отвара се питање да ли је добитак или губитак који менаџер оствари у јавном предузећу последица његове стручности или способности или је, пак, последица државне политике, која му не одобрава реалне цене, због политике социјалног мира, итд. Значи, о свему морамо водити рачуна, да истовремено не дозволимо самовлашће, али и да не одбијемо најбоље људе од државних предузећа. У крајњој линији ту је и дилема с којим инструментом да регулишемо ствари. Већ смо Закључком Владе препоручили ограничавања накнаде члановима управних одбора јавних предузећа, а руководству ћемо након анализе одредити ниво плата.

Да се вратимо крупним Владиним акцијама. Шта је са познатим енергетским аран жманом
.
Да
ли

је
Влада

договорила
услове

уговора
који

треба
да

буде
закључен

са

Гаспромом
?

Ми ту имамо међудржавни споразум који је ратификовала Скупштина Србије, што значи да он има снагу закона. Тај споразум каже да улазимо у процес који има три дела: продају 51 одсто НИС-а, изградњу гасовода Јужни ток са одређеним параметрима и заједничко газдовање и доградњу гасног складишта у Банатском Двору.

На основу тог споразума ми смо у кабинету израдили анализе његових ефеката и формирали одређене стручне групе за припрему преговора. Наша анализа је показала да Србији тај споразум доноси велику економску, па и сваку другу корист и то опредељује потребу да се он реализује. При том је кључно да споразум има делове који међусобно нису независни, већ су пројекти који чине једну целину. Уосталом, то није ни нафтни ни гасни, него нафтно-гасни споразум.

Због тога је наша страна у оквиру преговора инсистирала на неколико ствари. Прво, да је то "пакет уговор". У том контексту суочили смо се са проблемом да руска страна није у ситуацији да потпише сва три уговора истовремено, због тога што они за гасне делове још немају потпуно јасне параметре, ни за Јужни ток ни за Банатски Двор није урађена студија изводљивости. Сада се налазимо у ситуацији да треба да пронађемо неку формулу како да, ако потпишемо један од уговора, имамо решење и за друга два, јер само на тај начин може се одржати целовитост аранжмана.

Досад смо имали низ сусрета и преговора и на нижем и на вишем нивоу, а последњи разговори су обављени у оквиру заједничког међудржавног комитета у Москви. У Београд ће крајем недеље доћи из Русије врло висока делегација, па ћемо преостале проблеме наставити да расправљамо.

Уколико ускоро будемо потписивали само уговор за НИС, инсистираћемо да се у оквиру тог уговора обезбеди клаузула којом ће бити решено питање обавезности закључивања два преостала уговора, односно "обавезности целине посла". Она ће регулисати или процес реализације целине посла или процес његове реверзибилности након две године, када будемо имали тачне параметре за све аспекте споразума.

Ако добро схватам, нафтни део је пред потписивањем уговора. Да ли су у том уговору
добро

заштићени
интереси

грађана
који

су
уписали

бесплатне
акције

и
интереси

запослених
?

Што се тиче социјалног програма, синдикати у НИС-у су изјавили да су задовољни...

Питамо за бесплатне деонице обе врсте.

Као што знате, по закону, вредност бесплатних акција зависиће од тржишта. Дакле, и бесплатне акције у НИС-у ће вредновати тржиште. Сада када је пала цена нафте, та вредност је вероватно мања него што је доскора била. Но, пошто сваки власник акција може да сачека годину, две дана до могуће бољих прилика за продају својих удела, то јест до стабилизације цене нафте на неком нивоу, он ће "бирати цену" тренутком продаје. У сваком случају, ми ћемо отворити берзу за акције НИС-а, што значи да ће акционарско друштво НИС бити конвертовано из "затвореног" у "отворено" друштво. Поделиће се акције и сви власници акција имаће слободу располагања.

Да се сада окренемо питању с којим је можда требало да почнемо разговор – р асправи

о
поверењу

вашој
влади

коју
је

затражила
опозиција

у
Народној

скупштини
.
Опозиција

је
заказивање

те
расправе

повезала
са

Еулексом
на

Косову
.
Шта

је
Србија

добила
недавним

споразумом
од

шест
тачака

(
који
је

отворио
пут

писму
генералног

секретара
УН
-
а
о
Еулексу
,
које

је
одобрио

Савет
безбедности
) –
у
контексту

нашег
"
европског

пута
"?

Наш став је, као што је познато, да се питање Косова и питање европских интеграција не везују. Ми остајемо при том ставу.

Конкретно, ако ме питате за регулацију положаја Еулекса, сматрам да је то већ друга узастопна дипломатска победа Србије. Наиме, Савет безбедности је једногласно усвојио Програм шест тачака, иако су косовски функционери били против, а недавно је Генерална скупштина прихватила иницијативу Србије о изјашњавању Међународног

суда правде о легалности самопроглашене косовске независности. То подиже наш спољнополитички углед у свету. Индиректно, споразум о Еулексу сигурно повољно утиче и на процес наше европске интеграције. Но, ми око тога не водимо политику трампе.

Опозиција је поставила захтев за расправу о поверењу влади још пре споменутог споразума о Еулексу у Савету безбедности и верујем да би јој сада било лакше да је нашла неки други разлог за своју иницијативу. Опозиција је сада принуђена да даје изјаве које отприлике гласе: то што Еулекс неће спроводити план Мартија Ахтисарија и што ће он бити статусно неутралан, у суштини значи да је то признање независности Косова. Тај исказ је исти као када бих ја сада рекао: то што је опозиција затражила гласање о неповерењу влади јесте прави знак да она подржава владу!? Говорим о идентичности матрице размишљања.

Мислим да је покретање питања поверења Влади заправо прилика за Владу да покаже шта је досад учинила.

Остајемо при питању о извесној кризи односа на релацији Београд–Брисел. У на шој
јавности

износи
се

понегде
утисак

да
је

ЕУ
сада

сувише
забављена

сопственим
проблемима

да

би

водила
рачуна

и
о

Србији
.
Да

ли
и

ви
имате

утисак
о

извесном
"
дефициту

енергије
"
у

Бриселу
за

српско
питање
?
Када
ћемо
,
на
пример
,
без
виза

ићи
на

вечеру
у

Сегедин
?

Циљ Србије је да уведе економски систем који је ефикасан, који даје резултате и у којем људи добро живе. Ако циљ тог процеса видите на тај начин, онда свако приближавање Србије ЕУ (прилагођавање наших прописа и стандарда европским) видим као приближавање бољем животу.

У спољним контактима на највишем нивоу увек користимо прилику да покренемо питање статуса Србије као кандидата за ЕУ, па и питање укидања виза за путовања наших грађана у земље ЕУ. И сви са којима смо разговарали рекли су да нам пружају подршку. Осим што око "одмрзавања" ССП-а имамо, као што је познато, проблем са једном земљом око сарадње са Хашким трибуналом.

Слажем се да су одговорни људи ЕУ сада прилично забављени проблемима Уније у светским економским поремећајима, па и проблемима око апликације Лисабонског споразума, итд. Но, све то не угрожава наш европски пут, јер је углед Србије у порасту, а нека конкретна питања чије би разрешење ометала економска криза, још нису ни на дневном реду.

За нас је повољна околност то што су у ЕУ већ ушле или су пред њеним вратима и земље са којима можемо економски да се упоређујемо и такмичимо – што је доскора било илузорно.

Европа идуће године иде на изборе. Хоће ли и у Србији идуће године бити изборa
?

Ја не видим да су избори у Србији близу. Јер, упркос свим спекулацијама о изборима и лансирању текућих афера, не видим неки нерешив проблем у коалицији која има већину

у Скупштини. Не видим шта је то око чега ми нећемо моћи да се договоримо. Идемо у добром правцу.

А хоће ли ускоро бити "реконфигурације" владе?

Не.

(Разговарао: Димитрије Боаров)